

Міністерство освіти і науки України
Чернігівський національний технологічний університет
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди
ДНУ “Інститут модернізації змісту освіти”
Чернігівський обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського

ПЕДАГОГІКА ЗДОРОВ'Я

Збірник наукових праць
VII Всеукраїнської науково–практичної конференції
7–8 квітня 2017 року

Том 1

Чернігів–2017

УДК 371.7+376

ББК 51.1(4УКР)0+74.580.053.34

П 24

Затверджено до друку Вченою Радою Чернігівського національного технологічного університету, протокол № 4 від 27 березня 2017 р.

Редакційна колегія:

Головний редактор – **Шкарлет Сергій Миколайович** – доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Чернігівського національного технологічного університету

Заступник головного редактора – **Бойчук Юрій Дмитрович**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри здоров'я людини та корекційної освіти ХНПУ імені Г. С. Сковороди

Відповідальний секретар – **Зайцев Володимир Олексійович**, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри фізичної реабілітації Чернігівського національного технологічного університету

Члени редакційної колегії:

Прокопенко Іван Федорович, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, ректор Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Казимир Володимир Вікторович – доктор технічних наук, професор, Лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, проректор з наукової роботи Чернігівського національного технологічного університету

Ткаченко Володимир Володимирович – доктор історичних наук, професор, в.о. директора Державної наукової установи “Інститут модернізації змісту освіти”

Заліський Анатолій Андрійович – кандидат філософських наук, доцент, заслужений працівник освіти України, ректор Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського

Бережна Таміла Іванівна – кандидат педагогічних наук, в.о. начальника відділу з наукової роботи Державної наукової установи “Інститут модернізації змісту освіти”

Гончаренко Марія Степанівна – доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри валеології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, голова Української асоціації валеологів

Маркіна Тетяна Юрївна – доктор біологічних наук, професор, декан природничого факультету Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Лисенко Ірина Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з науково-методичної роботи Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського

Карленко Наталія Вікторівна – кандидат філософських наук, директор обласного комунального закладу освіти “Криворізька загальноосвітня санаторна школа-інтернат № 8 І–ІІ ступенів”

Педагогіка здоров'я : збірник наукових праць VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Чернігів, 7–8 квітня 2017 р.) : [в 2 т.] / ред. колегія : С. М. Шкарлет [та ін.]. – Чернігів, 2017. – Т. 1. – 595 с.

Збірник містить наукові праці, які присвячені висвітленню результатів психолого-педагогічних досліджень щодо збереження та формування здоров'я дітей, учнівської та студентської молоді. Розглянуті теоретико-методологічні основи педагогіки здоров'я; сучасні підходи до створення здоров'язбережувального освітнього середовища; роль фізичного виховання у збереженні здоров'я; психолого-педагогічні основи профілактики шкідливих звичок та соціально-небезпечних захворювань; здоров'язбережувальні освітні технології; актуальні проблеми корекційної педагогіки та сучасних інклюзивних процесів у загальноосвітніх навчальних закладах.

ЗМІСТ

Розділ І. Теоретичні основи валеології.

Психолого-педагогічні аспекти здоров'язбереження учасників освітнього процесу

Абідова Т.С.	12
Формування валеологічної компетентності у студентів фармацевтичного коледжу	
Авдєєнко І.М.	14
Науково-методологічні підходи до розвитку культури здоров'я студентів у ВНЗ	
Алексєєнко Р.В., Рисована Л.М.	18
Адаптаційні проблеми здоров'я сучасної студентської молоді	
Амброзяк С.П.	21
Упровадження здоров'язбережувальних технологій на уроках у початковій школі	
Андрєєва Л.А., Врублєвська Л.В., Малярський Ю.В.	25
Здоров'язбережувальні освітні технології	
Аносов І.П.	31
Антропологічні основи здоров'язбережувальної професійної підготовки вчителя	
Астахова М.С.	35
Система роботи класного керівника з формування культури безпеки учнів	
Бабич В.І., Зайцев В.О.	39
Проблеми та перспективи формування соціального здоров'я сучасних підлітків в Україні	
Бабій Л.М.	44
Проблема формування цінності здоров'я і здорового способу життя	
Барна Х.В.	45
Валеологічне виховання як один із пріоритетних напрямків дошкільної освіти	
Батукова Л.А.	48
Гендерне виховання учнівської молоді	
Безродня Т.І., Бєсараб В.І.	50
Здоров'язбережувальні освітні технології	
Безродня Т.І.	53
Сучасні підходи до створення здоров'язбережувального освітнього середовища в загальноосвітніх школах	
Бельорін-Еррера О.М., Корженко І.О., Удовєнко М.А.	57
Холістичний підхід до збереження здоров'я студентської молоді	
Бережна Т.І.	59
Модель здоров'язбережувального середовища загальноосвітнього навчального закладу: структура і критерії	
Бережок С.П.	67
Формування культури здоров'я у майбутніх прохідників у процесі професійної підготовки	
Бєрєстова В.В., Тьокіна В.М., Орлова Л.А.	71
Здоров'язбережувальні технології при викладанні фармакогнозії та фітотерапії у Коледжі НФаУ	
Бєрзіня О.О., Колісник О.В.	73
Підвищення професійної компетентності педагогічних працівників із питань формування репродуктивного здоров'я, сімейних цінностей в учнів	

Митрофанова А., Антоненко К., Волкова А., Мощенко Ю.	401
Психічне здоров'я молоді в Україні	
Мірошниченко В.	403
Сучасний стан абортів в Україні і світі	
Міхесенко О.І.	404
Модель культури здоров'я і здоров'ятворення особистості	
Молчанюк О.В., Борзик О.Б.	408
Саморозвиток майбутнього вчителя початкових класів як педагогічна проблема	
Москаленко Е.А.	410
Здоров'єсберегаючі технології на уроках історії і во внеурочное время	
Мухіна О.Ю., Бойчук Ю.Д., Буравель С.Д.	413
Малярія: збудники, епідеміологія та клініка	
Неборак С.С., Коваль А.А., Пилипенко С.В.	419
Шлунковий сік – бар'єр проти інфекційних захворювань	
Нікітюк Н.О.	421
Оздоровлення за допомогою мистецтва	
Овдій М.О., Волинець Л.М., Соломаха К.М., Перепелиця М.І.	424
Деякі аспекти рівня рухової активності, характеру харчування та звички тютюнопаління осіб першого зрілого віку	
Огороднійчук М.В., Корнійчук Н.М.	426
Вплив здорового способу життя на конкурентоспроможність особистості у сучасному суспільстві	
Олійник О.В., Торохтій Л.Ю.	430
Профілактика порушення зору молодших школярів	
Омері І.Д., Хільченко Н.Д.	433
Здоров'язбережувальні технології у формуванні творчої уяви дітей старшого дошкільного віку	
Онищук С.О.	435
Сутність і структура здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців міжнародної торгівлі	
Осинський М.	438
Тату, що може лишити зору	
Павлюк О.В., Захлевська Т.В.	439
Формування ціннісного ставлення майбутніх фахівців-технологів до свого здоров'я	
Пантелєєв К.В.	444
Особливості формування культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів- прикордонників	
Пивоварчук В.С., Знайда А.А., Каминский В.В., Знайда Ар.А., Негода А.В.,	446
Пивоварчук О.В.	
Валеология, числографика, интегративный поход	
Пивоварчук В.С., Литвицька Т.Д.	452
Деякі особливості впровадження методичних рекомендацій щодо модернізації змісту освіти на оздоровчих курсах	
Правдівцева С.О., Лобусова М.Г., Петренко Г.В., Святцева Г.С.	456
Основи здорового способу життя	
Прокопенко Л.І., Бобрус Т.С., Жиденко Т.О.	459
Стрес як виявлення психоемоційного навантаження в дітей молодшого шкільного віку	

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ ТВОРЧОЇ УЯВИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Будь-яка творча діяльність дитини не можлива без уяви яку дошкільники використовують постійно у різноманітних ситуаціях: граючись, маюючи, розповідаючи казки. Завдяки уяві дошкільник адаптується у соціумі, спілкується нарівні з дорослими. Творча уява, як основа творчих здібностей, привертає до себе увагу вчених, являючись фундаментом багатьох видів творчої діяльності. Її активізація в дошкільному віці є важливою складовою особистісно-орієнтованого навчально-виховного процесу, що направлений на всебічний розвиток дитини.

Проблема розвитку творчої уяви актуальна тим, що цей психічний процес є не тільки невід'ємним компонентом будь-якої форми творчої діяльності дитини, а і її поведінки в цілому. Дану проблему вивчали безліч відомих зарубіжних та вітчизняних науковців та видатних психологів, ступінь її розробки високий. Як показали дослідження Л. Виготського, О. Дяченко, В. Давидова, Е. Ігнат'єва, С. Рубінштейна, Д. Ельконіна, В. Крутецького, Т. Рібо, К. Паустовського та інших, – уява виступає не тільки передумовою ефективного засвоєння дітьми нових знань, але і є умовою творчого перетворення знань, що є у дітей, сприяє саморозвитку особистості, тобто в значній мірі визначає ефективність навчально-виховної діяльності. У сучасній психології уява розглядається як складна психологічна система і є центральним психологічним новоутворенням дитини-дошкільника. Л. Виготський вважав, що уява пов'язана зі сприйманням, мовленням і мисленням, породжуючи емоції і реалізована на основі волі, розвиває інтереси, здібності, товариськість та ін. Саме уява є основою будь-якої творчості і її потрібно розвивати в дошкільному дитинстві [1, с. 28].

Проблема розвитку творчої уяви, не розглядалася прямо в існуючих концепціях уяви. Традиційно вона аналізувалася як один з творчих процесів, і її вивчення в більшості психологічних теорій безпосередньо включене в дослідження творчості. При цьому деякі терміни, які використовуються різними авторами, такі як активна уява, творче мислення, креативність, можна порівняти з власне творчою уявою.

Так, Т. Рібо вважав, що протягом дошкільного періоду (від 2 до 6-7 років) дитина проходить в розвитку уяви 4 основні стадії. На першій стадії дитина стає здатною до перетворення сприйнятого (в одному предметі він починає бачити інший). На другій стадії уява виявляється в “оживленні” іграшок. На третій – в перевтіленні в іграх. І на четвертій стадії починається власне художня творчість, сутність якої полягає в перекомбінуванні образів [3, с. 26].

У 30-і рр. ХХ ст. Л. Виготський довів, що уява дитини розвивається поступово, в міру набуття нею певного досвіду. Всі образи уяви, які б вигадливі вони не були, ґрунтуються на тих уявленнях і враженнях, які дитина отримує в реальному житті [2, с. 93].

Для практичного вивчення рівня сформованості творчої уяви дітей старшого дошкільного віку (5-6 року життя) нами було організовано та проведено емпіричне дослідження на базі дошкільного навчального закладу комбінованого типу № 54 “Метелик” міста Черкаси. Для проведення дослідження ми обрали психодіагностичні методики: методику Е. Торренса “Неповні фігури”, методику “Три кольори” та Модифікований тест Роршаха.

За результатами методики Е. Торренса “Неповні фігури” виявилось, що найбільший відсоток (40%) дітей мають недостатній рівень розвитку творчої уяви. А за результатами методики “Три кольори” та Модифікованого тесту Роршаха, які добре розвивають фантазію дітей та образне мислення, художнє сприйняття та творчу уяву, старші дошкільнята продемонстрували середній рівень розвитку уяви.

Отже, проведене діагностичне дослідження і його аналіз виявили, що у виховному процесі проблемам розвитку творчої уяви приділяється недостатня увага. У зв'язку з цим роботи вихованців не відрізняються емоційністю і барвистістю, правда, в деяких роботах можна виявити окремі елементи творчої фантазії, проте вони все ж відрізняються неопрацьованістю деталей. Отримані дані свідчать про невикористані можливості у розвитку творчої уяви дітей старшого дошкільного віку. Якщо не надати відповідної уваги збагаченню образів уяви, розвитку її механізмів у дошкільному віці, це може призвести до її поступового згасання, що негативно позначиться на результатах шкільного навчання. Тому для вирішення проблеми підвищення рівня розвитку творчої уяви дітей старшого дошкільного віку ми рекомендуємо застосовувати в роботі дошкільних навчальних закладів здоров'язбережувальні технології.

Здоров'язбережувальні технології – це перш за все системно організовані програми, прийоми та методи організації освітнього процесу, які не шкодять здоров'ю його учасників. Важливо також, що здоров'язбережувальні технології позитивно впливають на здоров'я, підвищують працездатність і рухову активність дітей, створюють відчуття комфорту під час занять, покращують їх нервово-психічний стан та емоційний настрій, привчають до порядку, сприяють соціальній адаптації в дитячому колективі.

Для підвищення рівня розвитку творчої уяви дітей старшого дошкільного віку використовують наступні засоби.

Ігри та ігрову терапію. Гру традиційно пов'язують з дитинством. Найефективніше можна застосовувати гру-фантазію – у таких іграх дитячий задум реалізується у рольовий поведінці, за допомогою різноманітних засобів для безпредметної ігрової дії: міміки, жестів, малюнків, інтонації. Такі ігри корисні для будь-яких дітей, тому що вчать дружньому спілкуванню, порозумінню, знижують напруження та формують певні моральні принципи. Завдяки ігровій терапії дитина привчається сміливо висловлювати свою думку, самостійно приймати рішення.

Казкотерапія. В роботі над казкою у дітей розвивається творчість, уява, позитивні емоції, які мають великий вплив на формування духовно здорової особистості. Казкотерапія спонукає шукати відображення казкових подій у поведінці людей, проблемах і способах їх розв'язання у реальному житті.

Арт-терапія – лікування мистецтвом. Арт-терапія поєднує використання різних його видів: малюнка, живопису, мозаїки, ліплення. Переваги цього методу – це відносна простота в застосуванні, багатство матеріалів, можливість поєднувати його з будь-якими іншими психотерапевтичними методами. Усі види мистецтва мають оздоровчий вплив на здоров'я дітей. За допомогою арт-техніки дитина має можливість виразити свої переживання, почуття, відношення. Крім того творча діяльність допомагає зняти напругу, сприяє підвищенню дитячої самооцінки, впевненості у власних силах та розвиває творчі здібності.

Кольоротерапія – дієвий метод впливу кольором на дитину з метою відновлення і збереження нормальної життєдіяльності. Яскраві кольори приваблюють дітей. Вони дають відчуття комфорту. Кожний колір випромінює свою енергію і впливає на розумовий, духовний і фізичний стан дітей. Під час проведення занять з кольоротерапії у дітей формується уявлення про оздоровчий вплив кольорів на організм.

Саме кольори не лише можуть поновлювати душевну рівновагу, але й бути серйозним лікувальним фактором при численних психічних та фізичних хворобах. На емоційному рівні для тонізації гніву використовують зелений або синій колір, радості – червоний, щастя – жовтогарячий, тривоги – жовтий, суму – білий, страху – чорний.

Отже, головне завдання дошкільного закладу, педагогів, психолога та батьків: створити сприятливі умови для прояву й розвитку творчих здібностей малят, для їхнього всебічного гармонійного розвитку. Знання та застосування здоров'язбережувальних технологій є важливою складовою професійної компетентності сучасного педагога, який у тісному взаємозв'язку з дітьми, батьками та психологами спроможні створити здоров'язбережувальне освітнє середовище, у якому кожен учасник зацікавлений у збереженні й зміцненні здоров'я вихованців.

Література

1. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте / ред. А.Н. Драчев. – СПб.: Союз, 1997. – 96 с.
2. Выготский Л.С. Вопросы детской психологии. – СПб.: СОЮЗ, 1997. – 224 с.
3. Дьяченко О.М. Воображение дошкольника. – М.: Знание, 1986. – 204 с.

Онищук С.О.

Одеський торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ

Сучасне суспільство вимагає виховання самостійних, ініціативних, відповідальних громадян, здатних ефективно взаємодіяти у виконанні соціальних, виробничих і економічних завдань. Виконання цих завдань потребує розвитку особистісних якостей і творчих здібностей людини, умінь самостійно